

CAÇADORS VERSUS DEPREDADORS : UNA LLUITA OBERTA

Santi Mañosa

Alimentar-se de conills, perdius, tudons, llebres, és encara actualment penat amb la mort. Àligues, esparvers, mussols, guineus, són perseguides impacablement per caçadors i guardes de les àrees privades de caça. L'estudi d'aquesta persecució n'evidencia la inexcusabilitat i revela una greu manca d'informació sobre la fauna silvestre.

"Començo a descobrir que tot és "vedat" de caça. Si un dia us rapten, o us perdeu, i obriu els ulls de cop en un lloc que us costa d'identificar, mireu abans que res si teniu a la vista un rètol que digui "coto". Si no hi és, no sou a la Segarra, almenys tindreu aquesta certesa. Després de dies i dies de camí, us puc assegurar que mai no m'he aturat sense haver de llegir aquest advertiment."

Aquestes paraules de Josep M. Espinàs, extremes del seu llibre "Viatge a la Segarra", posen ben de manifest l'omnipresència de la caça en aquesta comarca. Vint-i-cinc anys després d'aquell viatge, aquestes paraules continuen vigents. La Segarra és una de les zones de Catalunya més riques en espècies cinegètiques, i l'home explota aquesta riquesa des de fa temps.

L'abundància de conills i perdius atrau a les àrees privades de caça segarrenques caçadors de tot Catalunya, que paguen quantitats importants per poder obtenir un lloc als millors vedats.

Però no solament el caçador humà se sent atret per aquesta riquesa. També els predadors se n'han aprofitat. Efectivament, a la Segarra trobem encara de manera abundant diverses espècies de rapinyaires, com l'astor (*Accipiter gentilis*), o l'aligot (*Buteo buteo*), i carnívors com la guineu (*Vulpes vulpes*), que en major o menor mesura es beneficien d'aquesta riquesa i assoleixen en alguns casos densitats importants.

La topada és inevitable. Essent com és la caça un dels principals atractius de la Segarra i una important font d'ingressos, els predadors són considerats com uns competidors que cal exterminar. La lluita contra les guineus, còrvids i rapinyaires és constant, i s'ofereixen gratificacions per eliminar-los. Llaços, ous enverinats i escopetes en són les armes més usuals. Astors, esparvers, aligots, àligues perdigueres, guineus, garses i gaigs, ducs i mussols banyuts, a més de gossos i gats, són algunes de les espècies (moltes d'elles protegides per la llei) de les quals hom té notícia, fins ara, que hagin caigut com a conseqüència d'aquesta persecució.

El cas de la Segarra no és un fenomen aïllat. Situacions similars es donen a altres zones de Catalunya on la caça és un recurs important. Malgrat la dimensió del problema, que com hem dit afecta en molts casos espècies protegides, hom desconeix en gran part de quina manera es veuen afectades les poblacions de predadors, en primer lloc perquè ni tan sols es coneix quin grau assoleix la pressió que suporten. Possiblement un dels casos millor documentat en aquest sentit sigui el de l'astor (*Accipiter gentilis*), un rapinyaire forestal de mida mitjana que per les seves característiques està perfectament adaptat per a la captura de tota mena d'aus i mamífers fins a la grandària d'una llebre. El seguiment i estudi d'una població d'astors a la Segarra des de fa uns quants anys, permet d'apreciar els nivells que ateny la pressió humana sobre aquest predador i el possi-

ble impacte que pot tenir sobre les seves poblacions.

El conill i la perdiu són dues de les preses més importants dels astors segarrencs. Aquest fet el converteix en un dels predadors més perseguits, i els caçadors i guardes dels vedats no dubten en destruir-ne les niuades, tot i tractar-se d'una espècie protegida.

Des de l'any 1978 han estat controlades 70 reproduccions completes d'astor. La taula 1 mostra els resultats obtinguts.

La taula no pot ser més eloqüent. El 44% de les reproduccions controlades han fracassat, en un 80% dels casos a causa de la intervenció humana. L'altre 20% dels fracassos és degut a causes d'origen natural o desconegudes. En aquest darrer cas no es pot descartar que un percentatge elevat sigui atribuïble també a l'acció de l'home. En la taula 2 es detalla el tipus d'intervenció humana causant de la desaparició o destrucció de les niuades.

És ben evident que la persecució directa dels nius i pollades constitueix la principal causa de fracàs e la reproducció dels astors. Els trets i

l'espoli són els responsables del fracàs del 30% de les reproduccions, i els trets sols, del 21%. Almenys en quatre ocasions aquestes accions han costat també la vida a les femelles adultes respectives. L'excés de presència humana prop del niu (diurnajaires o curiosos) i l'execució de treballs pesats (obertura de pistes o treballs forestals), poden considerar-se accions que afecten l'astor de forma indirecta, i a la Segarra són responsables del fracàs d'un 6% de les niuades. Aquestes dades reflecteixen clarament que la pressió humana sobre l'astor arriba a nivells molt importants. Però, com es veu afectada la població d'aquest predador? La productivitat, és a dir, el nombre de joves produïts per parella i any, és de 1,5 polls/parella i any en aquesta població. Sense la intervenció humana hom calcula que aquest valor podria arribar a 2,8 polls/parella i any. Al Vallès-Moianès, on la destrucció i espoli de nius d'astor pràcticament han desaparegut, la productivitat n'és de 2,6 polls/parella i any. Aquesta reducció important de la productivitat, atribuïble a la persecució humana, no sembla tenir, en canvi, cap efecte negatiu sobre l'estabilitat de la població. L'astor resisteix alts nivells de persecució. Cets estudis realitzats a Centre Europa indiquen que una població d'astors pot arribar a mantenir-se estable fins i tot quan se'n destrueixen un 50% de les niuades.

Malgrat ésser protegits per la llei, cada any són espoliats nius de rapinyaires que posen en perill la supervivència de llurs poblacions. A la pàgina anterior un jove aligot penjat de les potes. En aquesta, un astor en el moment d'alliberar-lo, després d'haver estat rehabilitat en el Centre de Recuperació de Rapinyaires.

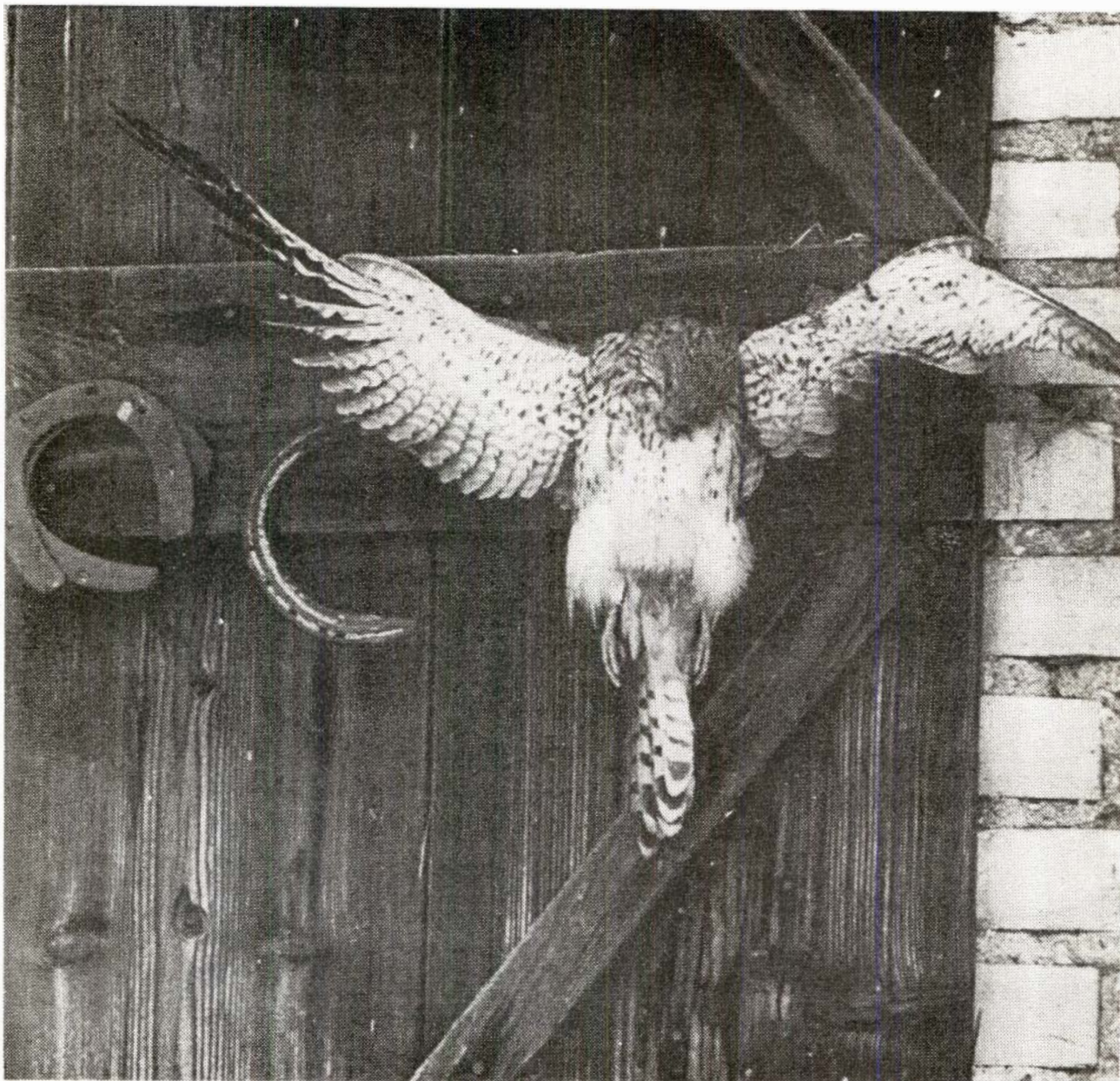
De tota manera, les característiques de la Segarra són ben diferents a les del centre d'Europa, i el que succeeix allà pot no tenir cap validesa aquí. En realitat desconexim quin efecte a llarg termini pot tenir la pressió humana sobre aquesta espècie a casa nostra, i caldria conèixer la dinàmica de la població segarrenca per entendre com s'ho fa per resistir aquests nivells de persecució. No hem d'oblidar que l'astor va ser pràcticament exterminat del Regne Unit a finals del segle passat, a causa, bàsicament, de la persecució humana i de la desforestació creixent. L'exemple de l'astor ens ha servit per adonar-nos de la importància que pot arribar a adquirir la persecució humana dels predadors i la incertesa dels seus efectes. Però no hem raonat encara si aquesta persecució és o no justificada. Aquesta qüestió no és senzilla de respondre. Els primers estudis que es van realitzar sobre aquest tema demostraven que els predadors, lluny de tenir un efecte negatiu sobre les poblacions de llurs predadors, actuen eliminant individus dèbils o malalts, o regulant les poblacions d'altres animals que, en nombre massa abundant, podrien incidir negativament sobre les espècies-presa.

D'altres estudis, però, indiquen que en alguns casos pot succeir justament el contrari, és a dir, que el predador provoqui una reducció més o

menys important en els efectius de les seves preses.

Probablement aquests dos models d'actuació corresponen a estratègies pures que difícilment trobarem a la natura. En situacions reals és més probable que es donin casos intermedis més tendents cap a un o altre model segons el lloc, el moment i el sistema que analitzem. En ecosistemes ben equilibrats el predador tendirà a actuar seguint el primer model, mentre que en ecosistemes lluny de l'equilibri o altament modificats, tendirà a fer-ho d'una manera més similar al segon.

Tornem ara a l'exemple de l'astor, i intentem analitzar la incidència d'aquest predador sobre les poblacions de perdius. El paisatge segarrenc, modelat des de fa segles per la mà de l'home, ofereix unes condicions immillorables per a la perdiu, que assoleix, doncs, abundàncies considerables. Les estimes de densitat realitzades fins ara donen valors al voltant de 10 parelles per cada 100 hectàrees. L'astor no és indiferent a aquestes abundàncies, de tal manera que la perdiu constitueix per terme mitjà el 20% de les seves captures i aporta el 21% de la biomassa que consumeix l'astor. Amb aquestes dades, i tenint presents els requeriments tròfics d'una parella d'as-

tors que tingui dos polls, l'extensió mitjana del seu territori, la productivitat mitjana d'una parella de perdius i el pes mitjà d'una perdiu, podem calcular aproximadament i teòricament la taxa de predació de l'astor sobre la perdiu a la Segarra.

El valor que obtenim ens indica que l'astor consumeix un 20% de les perdius que es produeixen. Aquest valor, a priori, pot semblar bastant alt i segurament sorprendrà a més d'un. Tanmateix, no n'hi ha prou de conèixer l'efecte quantitatiu. Cal també analitzar l'efecte qualitatiu de la predació, és a dir, veure quines perdius preda l'astor i en quins moments i circumstàncies ho fa.

A la figura 1 hom pot veure com evoluciona mes a mes la proporció de perdius que integra la dieta de l'astor a la Segarra. S'aprecia clarament que la pressió de caça que exerceix l'astor sobre

la perdiu no és constant tot l'any, sinó que es dona bàsicament en tres moments que queden reflectits en els tres pics de la gràfica. El primer pic es dona al mes de juliol, tot just quan apareixen els perdigons. En aquest moment la població de perdius es troba al seu punt màxim i és constituïda majoritàriament per animals joves i inexperts. L'astor s'aprofita d'aquesta circumstància. Però a l'agost els joves de perdiu ja han assolit una bona grandària volen perfectament i, per dir-ho d'alguna manera, ja estan escarmentats. És per això que la proporció de perdiu a la dieta decau extraordinàriament durant aquest mes. Molt possiblement la predació de l'astor sobre els polls de perdiu produeix una disminució important de llurs efectius, però actua de garbell, de tal manera que les perdius que sobreviuen a l'agost seran capaces d'evitar en gran mesura els atacs de l'astor. El segon pic (possiblement exagerat a la gràfica per raons metodològiques) es dona en ple

TAULA I

Any	parelles controlades	reproduccions amb èxit	FRACÀS	
			Intervenció humana.	altres causes.
1978	3	2	1	-
1979	7	4	3	-
1980	7	4	3	-
1981	7	4	2	1
1982	3	1	2	-
1983	2	0	2	-
1984	9	4	5	-
1985	8	6	1	1
1986	10	7	2	1
1987	14	7	4	3
Total	70	39	25	

TAULA II

Tret sobre la niuada	15
espoli	6
excés de presència humana prop del niu.	3
treballs pesats prop del niu	1

La guineu és considerada un competidor dels caçadors. En ple segle XX, com escarment a les poblacions de guineus es practiquen actes rituals com palesa la fotografia de la pag.45 de la comarca de la Segarra l'any 1982.

hivern, coincidint amb l'època de l'any en que s'aixeca la veda. Diversos factors poden ser els causants d'aquest pic. D'una banda, la perdiu és una de les poques espècies assequibles per a l'astor de forma abundant durant l'hivern a la Segarra. Però, d'altra banda, no hem d'oblidar que els caçadors humans actuen també en aquest moment, produint un trasbals en la població de perdius (alteració reiterada de l'estructura dels ramats, animals ferits, etc.) que, sens dubte, serà aprofitat per l'astor. En tot cas, durant aquesta fase l'astor no fa altra cosa que consumir un excedent, de la mateixa manera que l'home, i no afecta en absolut la població reproductora.

Els mesos de febrer i març, amb la clausura de la temporada de caça i amb unes poblacions de perdius a nivells mínims, la predació de l'astor també es redueix al mínim. No és fins als

mesos d'abril i maig que torna a produir-se un pic en les captures, encara que de molta menys entitat que els anteriors. Aquest pic coincideix amb el període de preposta de la perdiu, moment en que les femelles resulten especialment vulnerables a la predació. Hom ha pogut determinar que durant aquesta fase un 70% de les perdius que captura l'astor són femelles. És en aquest moment que la predació de l'astor pot afectar negativament la població de perdius, ja que incideix directament sobre els individus reproductors que han de garantir la següent generació. De tota manera, la perdiu, com l'astor, està ben adaptada per resistir aquesta pressió. Tampoc no es coneix amb suficient rigor el tipus de predació selectiva que exerceix l'astor sobre la perdiu durant aquesta fase, i resulta aventurat discutir sobre els possibles efectes negatius que pugui o no provocar.

Durant el mes de juny les perdius coven, per la qual cosa es redueix molt llur activitat i detectabilitat. És per això que s'assoleix novament un mínim a la gràfica.

CONCLUSIONS

A la llum d'aquestes dades, ¿és justificable la persecució que pateix l'astor a les àrees privades de caça? Al nostre entendre, no. És innegable que l'astor captura gran quantitat de perdius, però no es pot demostrar que aquesta predació incideixi negativament sobre la població reproductora. D'altra banda, l'astor, com altres predadors, regula les poblacions d'altres espècies, com els còrvids, que podrien arribar a constituir veritables flagells.

Els predadors no són tan beneficiosos per a les espècies cinegètiques com alguns han pretès, ni tan perjudicials com els caçadors ens volen fer creure. Calen estudis detallats sobre la relació entre les preses i els predadors per poder jutjar l'efecte d'aquests darrers sobre les poblacions cinegètiques. Els estudis d'aquest tipus a casa nostra es poden comptar amb els dits d'una mà. ¿Com és possible defensar o tolerar, doncs, la destrucció indiscriminada dels predadors?

L'exemple de l'astor i la perdiu ens mostra que els predadors no fan altra cosa que consumir un excedent. La convivència dels predadors i els caçadors és possible; tan sols cal que aquests darrers aprenguin a respectar uns animals per als quals la caça no és un esport de temps de lleure, sinó l'únic mitjà de subsistència possible.

Santi Mañosa

REFERÈNCIES

MAÑOSA, S.; REAL, J. i SANCHEZ, E. Comparación de la ecología de dos poblaciones de azor, (*Accipiter gentilis*), en Catalunya: el Vallès Moianès i la Segarra. V Conferencia Internacional sobre Rapinas Mediterráneas. Evora, 1986 (en premsa).

KENWARD, R.E. AND LINDSAY, L.M. (editors). Understanding the goshawk. The International Association for Falconry and Conservation of Birds of Prey. 1981.